

REPERE ALE SOCIALIZĂRII POLITICE ÎN MEDIUL UNIVERSITAR CLUJEAN. PALIERE DE INSERȚIE ÎN VIAȚA SOCIAL-POLITICĂ

CLAUDIU BĂDESCU și ANDREI GHEORGHITĂ

Motto:

*Să te înșeli crezând că politica este utilă,
nu înseamnă o mare pierdere, dar ce tristețe
să te înșeli crezând că este inutilă!*

1. Considerații generale

Decenii de-a rândul, teoreticienii democrației au adus libertatea individuală la dimensiuni mitice. Dincolo de orice constrângere, spuneau ei, stă voința liberă a individului. Să fie chiar așa? Zi de zi suntem educați în spiritul de a fi buni cetățeni, zi de zi ni se inoculează doza cotidiană de drog al civismului. Cât loc mai rămâne libertății de alegere, cât spațiu ne mai rămâne în conturarea propriului destin social, toate acestea sunt greu de apreciat, într-un mediu la care suntem adaptați fără să ne dăm seama. Și toate acestea se produc printr-un continuu mecanism de socializare, în cadrul căruia mass-media a ajuns roțița principală. Tot mai mult cetățeanul tinde să devină un produs al politicului. Tocmai în acest con de umbră încearcă să facă lumină, cu slabele resurse aflate la dispoziție, studiul de față.

Vom încerca să focalizăm dimensiunea social-politică a studenților clujeni pentru a completa panoramarea stilurilor și modurilor de viață ale acestora. În permanență, am avut în vedere etnia ca resort analitic de disociere comparativă a modului și gradului de manifestare și implicare politică a studentului clujean. Vom insista în mod special asupra aspectului aculturației politice și al internalizării normelor prin socializare politică, văzute ca factori de integrare într-o viață social-politică activă. În prezenta analiză am ținut cont de dinamismul masei studențești (nevoia de exprimare socială) în ceea ce privește politicul, rolul de catalizator revenind interesului pe care candidații la alegerile naționale de la sfârșitul anului 2000 l-au mărturisit în mod oficial vis-a-vis de studenți – principalii candidați au vizitat cel puțin o dată, dacă nu chiar de mai multe ori, mediile studențești din Cluj-Napoca. Acest fapt poate constitui un veritabil indicator al lucidității, responsabilității și scepticismului analitic cu care studenții se exprimă politic.

2. Aspecte teoretice

2.1. Precizări conceptuale

Așa cum precizau doi fini observatori ai realității sociale¹, societățile umane se perpetuează prin aculturație. Talcott Parsons compara sosirea fiecărei noi generații cu o invazie a barbarilor, numai socializarea permițându-ne să inculcăm acestor “invadatori” regulile conviețuirii. Definind cultura ca pe un “cod comun”, Pierre Bourdieu sublinia necesitatea unui proces de socializare. Societățile nu sunt destinate în mod natural supraviețuirii - observa David Easton - mai mult decât atât, ele supraviețuiesc dacă acest cod este inculcat fiecărui individ, dacă fiecăruia îi sunt impuse reguli comportamentale minime².

Achiziționarea acestei “culturi politice” în sens larg rezultă dintr-un proces de socializare, prin care ființa umană intră în contact și interiorizează pe parcursul întregii vieți elementele socio-culturale ale mediului său, le integrează structurilor personalității sub influența experiențelor și agenților sociali semnificativi și, prin aceasta, se adaptează la mediul social unde trebuie să trăiască³. Dacă termenul de “socializare” este folosit în general pentru a desemna aceste căi de familiarizare a individului cu valorile și atitudinile societății, socializarea politică “desemnează acea parte a procesului în cursul căreia sunt modelate atitudinile politice.”⁴

Eul politic al individului reprezintă o combinație de sentimente și atitudini în proporții diferite. Nivelul cel mai profund, primar, cuprinde credințele și atitudinile de identificare precum naționalismul, autoreprezentări etnice on clasiale, angajament religios sau ideologic, sentimentul drepturilor și datorii în societate. Pe un al doilea nivel, mai puțin emoțional și mai rațional se situează cunoștințele despre instituții politice și de guvernământ, precum și formele de atașament. Nivelul superior - într-un fel suprapus - este cel al opiniilor trecătoare privind evenimentele, politicile ori personalitățile curente. Primul nivel este dobândit adeseori cel mai devreme și se dovedește a fi cel mai durabil.

Socializarea politică este un proces continuu. Chiar cele mai obișnuite experiențe modifică perspectiva politică individuală, eul politic aflându-se într-o permanentă transformare.

---

¹ Matei Dogan & Dominique Pekssy – *Cum să comparăm națiunile. Sociologie politici comparativă*. București, Editura Alternative, 1993, p. 81.

² David Easton & Jack Dennis – *Children in the Political System*. New York : Mc Graw Hill, 1969.

³ Guy Rocher - *Introduction à la sociologie générale*. Pomts-Seuil, 1968.

⁴ Gabriel A. Almond, G. Bingham Powell & Robert J. Mundt - *Comparative Politics*. New York : HarperCollins College Publishers, 1993, p. 45.

2.2. Paradigme ale socializării

Teoreticienii liberali și cei radicali ai culturii politice diferă în modul de abordare a socializării politice. Hague, Harrop și Breslin remarcă existența a două aspecte divergente între cele două categorii de teoreticieni⁵. Primul vizează dimensiunea temporală. Punctul de vedere liberal susține că atitudinile politice primare iau naștere în tinerețe. Perspectiva radicală (marxistă) pune accentul pe experiențele la vârstă adultă.

Al doilea aspect divergent vizează maniera de desfășurare a socializării la vârstă adultă. Teoreticienii liberali apreciază că socializarea adultului, ca și cea a copilului, este rezultatul spontan (“unplanned”) al experiențelor de natură personală. De cealaltă parte, teoreticienii radicali susțin că socializarea este un proces mult mai sistematic, rezultat al unui efort permanent, având drept obiectiv crearea unui “consens național supra-partinic”⁶.

O sinteză a diferențelor dintre cele două perspective o găsim la aceiași autori :

	<i>Sursă/țintă</i>	<i>Mijloc principal</i>	<i>Perioadă</i>	<i>Natură</i>
Liberal	De la o generație la alta	Familie	Copilărie	Spontană
Radical	De la clasa dominantă către clasele dominate	Media	Vârstă adultă îndeosebi	Deliberată

Table 1: *Perspectiva liberală și cea radicală asupra socializării politice*

Sursă : Rod Hague, Richard Harrop & Shaun Breslin - *Comparative Government and Politics*. London, MacMillan Press, 1993, p.149.

2.3. Teorii ale socializării politice

Fenomenul socializării politice este caracterizat, în general, de o dezordine interpretativă și teoretică. Influența cea mai mare asupra socializării politice o are definiția durkheimiană a educației: “educația este o socializare metodică a tinerei generații”⁷. Durkheim nu neagă posibilitatea existenței unor valori particulare, dar insistă asupra faptului că educația este principala pârgă de presiune asupra individului, prin ea obținându-se omogenitatea

⁵ Rod Hague, Martin Harrop & Shaun Breslin – *Comparative Government and Politics*. London : MacMillian Press, 1993, p. 149.

⁶ R. Miliband – “The State in Capitalist Society”, London : Weidenfeld & Nicolson, 1969, p. 169.

⁷ Emile Durkheim — *Education et sociologie*. Paris : PUF, 1996, p. 51.

socială. Socializarea este văzută ca procesul de edificare a unei conștiințe colective. Transmiterea “comunității de idei și sentimente” se face de o manieră unidirecțională în care individul este obligat să le accepte.⁸ Această definiție amprentează puternic construcțiile conceptuale din sociologia politică referitoare la aculturație.

Pornind de la un punct de vedere apropiat de cel radical, Pierre Bourdieu construiește teoria habitus-ului. Punându-și problema difuzării reprezentărilor, el utilizează conceptul de “violență simbolică”, prin care categoria dominantă impune propriile linii de conduită, credințele, modul de viață, descalificându-le pe cele opuse sau alternative. Violența simbolică se manifestă prin inculcarea unui arbitrar cultural impus de clasele dominante în principal prin instituția școlară. Habitus-ul este “sistemul de atitudini interiorizate”, “ethos-ul de clasă” care îi conduce pe indivizi independent de voința lor. Trăsăturile dominației se reproduc astfel în mod natural, fără a fi nevoie de coerciție. Aparatul de stat ideologizat nu este un instrument direct în serviciul clasei dominante, ci un loc de retransmisie fundamentat pe un habitus înrădăcinat în conștiința colectivă. Bourdieu distinge două forme de socializare politică : una în care actorii sociali, în contact cu sistemul se familiarizează cu un set de valori interiorizate în copilărie prin care se obișnuiesc cu poziția lor în structura socială. A doua formă este socializarea școlară, singura capabilă să genereze scheme de gândire explicit politice: școala îi învață pe indivizi să se legitimeze prin competență socială, de vreme ce politica este definită ca un fel de afacere tehnică (simbolică și de discurs). În societate se produce o adecvare între pozițiile ocupate de individ în spațiul social și habitus, între structurile sociale și cele mentale.

David Easton și J. Dennis propun o altă teorie a “socializării politice ca element cheie al persistenței sistemului politic. Esențială pentru ei nu este transmiterea identității partizane de către familie, ci acțiunea regulilor jocului electoral și a partidelor ca mediatori ai sistemului. Astfel, socializarea politică ar comporta, după Easton și Dennis, patru momente esențiale între 7 și 14 am: politizarea, personificarea, idealizarea și instituționalizarea. Prima fază corespunde unei perioade de sensibilizare la universul politic; a doua identificăm sistemului politic grație unei figuri de autoritate- președinte; a treia corespunde construcției de sentimente pozitive sau negative în ceea ce privește această autoritate și cea de-a patra unei lărgiri a perspectivei copilului care integrează această viziune a universului politic într-o grilă mai elaborată și depersonalizată.

Cea mai răspândită rămâne însă tradiția *behavioristă* în explicarea fenomenului socializării politice. Punctul de plecare pentru această manieră de interpretare a fost analiza secundară efectuată de H. Hyman pe zeci de mii

---

⁸ Vasile Sebastian Dâncu – „Socializarea politică și achiziția vocabularului politic”, în *Sociologie românească*, Nr. 3/1999, p. 52.

de cazuri, în încercarea de a vedea cum este pregătit tineretul american pentru viața politică. Sociologul american a stabilit doi factori cu o influență decisivă în socializarea politică a tineretului: familia, care aduce individului nuanțări partizane foarte diverse și organizațiile politice, operând ca interfață între familie și societate. Trei principii fundamentale pentru înțelegerea socializării politice au fost dezvoltate de școala *behavioristă*: (1) experiențele semnificative de socializare care vor afecta mai târziu comportamentul de politic se desfășoară destul de devreme în viață; (2) aceste experiențe nu sunt experiențe manifest politice, însă ele au consecințe politice latente și (3) procesul de socializare este unul unidirecțional : experiențele “fundamentale” de familie au un impact semnificativ asupra structurilor secundare ale politicului, însă nu sunt la rândul lor afectate de acestea.⁹

Evidențiind importanța contextului cultural și istoric, sociologii și psihologii europeni au dezvoltat tema socializării politice pornind de la paradigma americană a *interacționalismului*, unde centrală este ideea schimbului permanent între actorul social și mediul său sociocultural. Actorul social “încearcă să-și mărească marja de libertate, modificându-și mediul conform dorințelor sale, într-o încercare de a rezista presiunilor. Procesul de socializare este bidirecțional, individul având posibilitatea de a respinge unele norme sau de a alege între mai multe variante culturale de adaptare, căci cultura nu mai este privită ca un monolit, fără variante sau nuanțe, ci ca fiind alcătuită din subculturi”.¹⁰

2.4. Tipuri de socializare politică

Socializarea politică poate lua forma unei transmisii directe sau indirecte. Socializarea este directă atunci când implică comunicarea explicită de informații, valori ori opțiuni privind domeniul politic. Cursurile de cultură civică desfășurate în școlile publice sunt *o formă de socializare politică directă*.

Socializarea politică indirectă are loc atunci când opțiunile politice sunt modelate de către experiențele personale. Anumite experiențe sau evenimente își pot lăsa amprenta asupra întregii societăți. Astfel de evenimente au cel mai puternic impact asupra tinerilor pe cale să se implice în viața politică.

Atunci când anumite experiențe produc schimbări dramatice în atitudinile membrilor mai vârstnici ai societății, putem vorbi despre resocializare politică.¹¹

---

⁹ Gabriel A. Almond & Sidney Verba - *Cultura civică*, București : Editura Du Style, 1996, p.283.

¹⁰ Vasile Sebastian Dâncu – *Op. cit.*, p. 53.

¹¹ Gabriel A. Almond, G. Bingham Powell & Robert J. Mundt - *Op. cit.*, p. 47.

2.5. Agenții socializării politice

Funcția de socializare politică este îndeplinită printr-o varietate de instituții și agenți, acționând fie în mod direct, fie indirect.

1. Familia. Exerciță atât o influență directă, cât și una indirectă asupra atitudinilor politice individuale. Este o influență puternică și rezistentă în timp, cea mai importantă dimensiune fiind modelarea atitudinilor privitoare la autoritate. O experiență timpurie de participare în cadrul procesului de luare a deciziilor în familie poate să dezvolte sentimentul competenței politice a individului, oferindu-i abilități pentru interacțiunea politică și încurajând participarea politică activă la vârstă adultă. Unele studii au minimalizat însă funcția familiei de agent de socializare politică, atrăgând atenția asupra incompatibilității între rolurile la nivel societal (universale, specific funcționale și orientate spre îndeplinirea unor scopuri) și rolurile învățate în interiorul familiei (particulare, difuze și atributive).¹²

Totodată familia localizează individul la nivelul universului social din punct de vedere etnic, lingvistic, religios și clasial, fumizându-i și valon culturale și educaționale.

2. Școala. Oferă individului o percepție mai concretă a instituțiilor politice și a pattern-urilor relaționale. Școala are un rol important în construirea atitudinilor referitoare la regulile nescrise ale jocului politic, transmițându-i individului valorile și atitudinile societății. Factorul educațional poate întări afecțiunea pentru sistemul politic și oferi simboluri comune pentru un răspuns expresiv îndreptat către sistem. Pionierul est-european nu avea nici o șansă de a rezista violenței credo-ului totalitar. Pentru a deveni mai atractivă, ideologia comunistă utilizează mitul tinereții, destinat să reconforteze proaspetele generații în conflictul lor cu părinții sau bunicii.

Pe planul educației civile, Jennings, Langton și Niemi (1974) au arătat că școala nu produce un efect semnificativ decât în cazul familiilor lipsite de mijloace de a pune bazele educației copiilor în acest domeniu.¹³

3. Instituții religioase. Prezența identității religioase este resimțită în majoritatea sistemelor politice. Acolo unde biserica a propovăduit în mod sistematic valori cel puțin în parte opuse mesajului politic dominant, lupta pentru socializare a dobândit o semnificație deosebită în societate. Creșterea rolului fundamentalismului religios s-a răsfrânt puternic asupra societății și strategiilor politice din diverse țări.

4. Grupuri de indivizi egali ca status ("Peer groups"). Sunt acele grupuri – colectivități de joc copilăresc, cliici on frății de tip studentesc, grupuri mici de muncă – în care membrii împart un status egal și legături strânse. Acestea realizează socializarea membrilor motivându-i sau exercitând o presiune

---

¹² Gabriel A. Almond & Sidney Verba- *Op. at.* , p. 319.

¹³ Dominique Chagnollaud - *Science politique*. Pans : Editions Dallaz, 1999, p. 117.

asupra lor pentru a se conforma atitudinilor ori comportamentului acceptat de către grupuri. Individul își modifică comportamentul pentru a fi acceptat de grup.

5. Locul de muncă. Pattern-urile de autoritate de la locul de muncă și din asociațiile voluntare sunt amestecuri de pattern-uri formale și informale. Datele prezentate de Almond și Verba¹⁴ indică existența unei relații între întinderea oportunității indivizilor de a participa la deciziile profesionale și întinderea competenței politice subiective.

6. Mass-media. În afară de funcția de a oferi informații specifice și imediate despre evenimente politice, mijloacele de comunicare în masă transmit totodată, în mod direct sau indirect, valorile importante asupra cărora societatea este de acord. Unele simboluri sunt transmise într-un context emoțional specific, evenimentele descrise dobândind o puternică amprentă emoțional-subiectivă.

7. Partidele politice și grupurile de interes. Pentru mult timp, în anii 1960, sociologii americani (Lazarsfeld, Campbell, Hyman) au impus ideea identificării fenomenului partinic drept principal factor al continuității în cultura politică americană. Deși perspectiva s-a schimbat între timp, partidele politice și grupurile de interes sunt apreciate îndeosebi prin funcția de mediere pe care o îndeplinesc între cetățeni și stat. Ca agent al socializării politice, partidele politice îndeplinesc rolul de interfață între societate și stat¹⁵, canalizând mesajul electoratului către putere și mediind feed-back-ul.

3. Designul cercetării

Lucrarea de față își propune să radiografieze câteva dintre reperele procesului de socializare politică în rândurile studenților clujeni, concentrându-ne îndeosebi pe o perspectivă comparativ etnică. Datele care au stat la baza prezentului demers fac: parte dintr-un program mai larg de cercetare a mediului universitar clujean, intitulat "*Moduri și stiluri de trai ale studenților*", realizat de către Cercul Experimental de Sociologie al Universității "Babeș-Bolyai" și Fundația pentru Cercetări Sociale "Max Weber", cu sprijinul Fundației pentru o Societate Deschisă.

Cercetarea a luat forma unei anchete prin chestionar (elaborat în formă bilingvă, română și maghiară), apucat pe un eșantion probabilistic de 1.150 de studenți provenind din toate universitățile clujene, de stat și private.

Prezentul demers s-a conturat pe baza analizei computerizate – prin intermediul SPSS¹⁶ – a bazei de date rezultată în urma cercetării empirice. În

---

¹⁴ Almond, Gabriel A. & Verba, Sidney.- *Op. at.*, p. 309.

¹⁵ George Voicu - *Pluripartidismul. O teorie a democrației*. București, Editura ALL, 1998, p.77.

¹⁶ Statistical Package for Social Sciences, ver. 7.5.

prealabil, cartografierea spațiului de cercetare s-a realizat prin numeroase observații participative și studii prospective.

4. Prelucrarea și interpretarea datelor

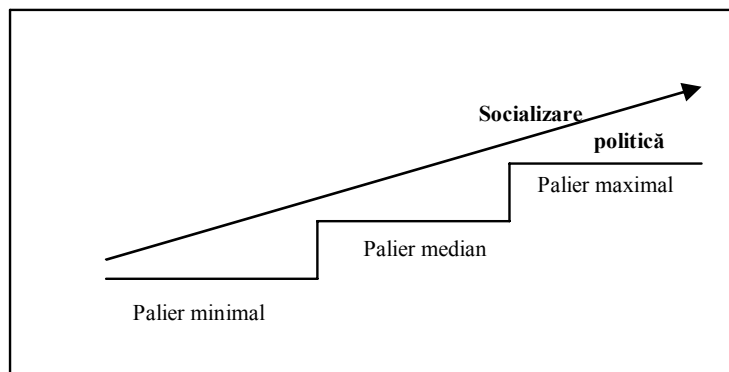
Dificultatea oricărui demers specific științelor sociale se conturează în spațiul circumscrierii clare a sferei de acțiune a factorilor implicați în relaționarea cauzală. Este motivul pentru care orice alegere păstrează o doză de subiectivism, riscând în orice moment să devină obiectul unor critici din partea comunității științifice. Aceste mențiuni fiind făcute și asumându-ne inclusiv riscul amintit anterior, vom încerca în cele ce urmează să delimităm spațiul conceptual – rezultat al unei viziuni particulare – prin prisma căruia ne-am raportat la fenomenul *socializării politice*.

O primă precizare ține de natura efectelor socializării politice. Lărgind spațiul *culturii politice*, i-am asociat o componentă participativă, constând în *apetența individului pentru implicare în viața social-politică*. Altfel spus, am ales pentru măsurarea efectelor socializării politice un mixaj bifactorial între cultura politică și gradul de implicare în sfera politicului. La acest nivel am identificat trei *palieri de inserție*, suprapuse gradual : minimal, median și maximal.

Pe primul nivel am plasat acei indivizi care nu manifestă interes pentru spațiul social-politic. Putem considera, astfel, că ei se caracterizează printr-un deficit de cultură politică, dată fiind implicarea lor nulă. Pe al doilea palier am așezat acei indivizi aflați în posesia unui patrimoniu de cultură politică, care nu simt nevoia de a recurge la forme asociative de implicare politică. Ultimul nivel, cel maximal, l-am asociat cu acei indivizi care recurg la formațiuni politice ca formă de implicare, în virtutea unor considerente ce țin de cultura politică pe care o posedă.

Poziționării ascendente în cadrul acestei triade i-am asociat biunivoc – neexcluzând nici unul dintre sensurile relației cauzale – un profil continuu pe vectorul ascendent al gradului de socializare politică. Altfel spus, cu cât individul se află pe o treaptă mai apropiată de nivelul maximal, cu atât gradul socializării politice la care a fost expus este mai ridicat. Spre exemplu, un individ înregimentat într-un partid politic suportă acțiunea socializatoare suplimentară a agentului *partid politic*, acțiune absentă în cazul unui individ plasat pe un palier inferior.

Grafic 1: Evoluția socializării politice pe cele trei paliere de inserție socio-politică

Pe palierul *minimal* am plasat subiecții care s-au declarat complet neinteresați de politică, decelați pe baza răspunsurilor la întrebarea “În ceea ce te privește, care din următoarele enunțuri sunt adevărate : E 14. Nu mă interesează deloc politica.”. Aceștia au reprezentat 35,1% din totalul răspunsurilor. Dezinteresul față de politică s-a dovedit mai mare în rândul studenților de etnie română (36,2%) și mai scăzut în rândul celor de etnie maghiară (32,6%).

Pe palierul *maximal* s-au plasat 9,4% dintre indivizi, și anume aceia care și-au declarat înregimentarea într-o formațiune politică. Ponderea acestora este mai mare în rândul studenților de etnie română (10,2%) și mai mică în rândul celor de etnie maghiară (7,7%). Această dispunere a activismului politic dovedește încă o dată disciplina electoratului maghiar – fie el chiar și studentesc – care nu implică în mod obligatoriu participarea și încadrarea sa într-o structură de partid, dar care-și susține mai mult sau mai puțin evident candidații și interesele, mobilizați de mecanisme și coordonate identitare. În acest mod maghiarii își construiesc o infradimensiune a universului lor existențial, unde se regroupează simbolic, creând un scut împotriva eventualelor elemente sau acțiuni care le-ar putea dilua identitatea socio-culturală.

Concluzii mai interesante pot fi extrase din studierea dispunerii pe formațiuni politice a “activiștilor” încadrați în palierul maximal. Situația studenților de etnie maghiară poate fi descrisă ca o situație clasică de manifestare a unei personalități colective supusă presiunilor exterioare, metaforic spus, este vorba despre – parafrazându-l pe Noica – “nevoia Multiplului de a se readuna” : toți studenții maghiari membri de partid fac

parte, fără nici o excepție, din UDMR. În cazul studenților de etnie română, avem de-a face cu corespondentul antagonic al acestor comportamente și atitudini, și anume “nevoia Unului de a se împrăștia”. Cu alte cuvinte, românii simt nevoia de a-și marca și consolida permanent individualitatea, urmărind recunoașterea socială a unui anumit gen de prestigiu. Este motivul — normal, de altfel, pentru un mediu politic pluralist — al disponerii studenților de etnie română interogați în rândul all partide : PNL 25%; PNT-CD 20,3%; PDSR 18,7%; PRM 9,4%; ApR 7,8%; UFD 6,25%; PD 4,7%; FER 3,1%; PUR 1,6%; ANCD 1,6% și PUNR 1,6%.

Palierul intermediar — pentru care am recurs la apelativul *median* — a cuprins cea mai mare parte a subiecților (55,5%), fiind mai extins în rândul maghiarilor (59,7%) decât al românilor (53,6%). Este palierul pe care actorul social încearcă să își mărească marja de libertate, rezervându-și un *potențial de modificare a poziționării în plan social-politic* conformă cu idealurile sale, într-o încercare de a rezista presiunilor. De menționat aia ar fi că perioada de tranziție prin care trecem, precum și experiențele negative ale vechiului regim, fac ca ideea de politică să fie asociată cu cea de corupție tentaculară. O astfel de percepție îi motivează să ocolească aceasta sferă a vieții sociale - marea majoritate a indivizilor urcând, în cel mai bun caz, doar până la palierul median al implicării - sau să-și satisfacă aceeași nevoie de exprimare politică apelând la diverse forme asociative.

Cum se profilează componenta implicativă în rândul studenților celor două etnii? Am încercat să sintetizăm disponerea acestei componente în tabelul de mai jos:

<i>Întrebări (Afirmații)</i>	Răspunsuri afirmative	
	Români	Maghiari
1. Sunt membru al unui partid politic.	10,2%	7,7%
2. Particip la întruniri pe teme politice.	9,5 %	10,3 %
3. Simpatizez un anumit partid politic.	31,9 %	23,9 %
4. În campania electorală am fost la întâlniri cu anumiți reprezentanți politici	16,9 %	17,1 %
5. Nu mă interesează deloc politica	36,2 %	32,6 %

Tabel 2 : *Implicarea politică în rândul studenților*

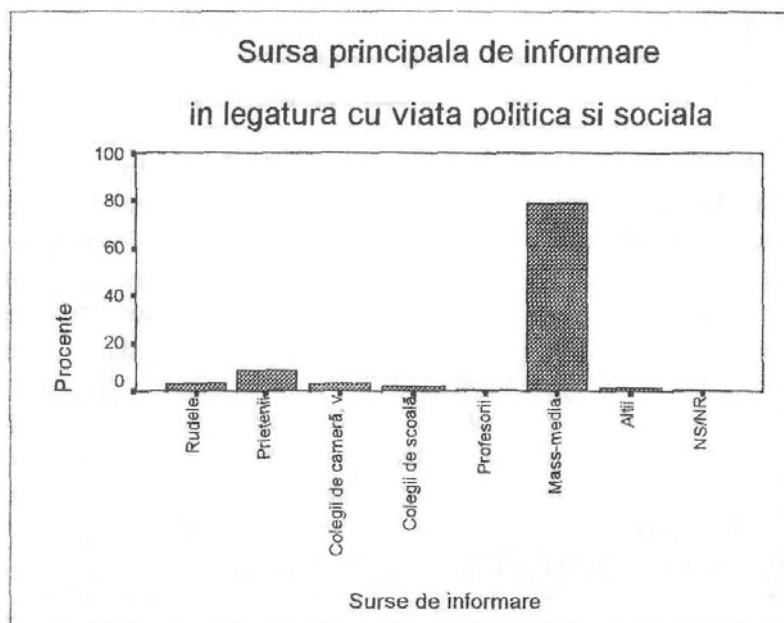
Observăm, așadar, plasarea majorității studenților pe o treaptă inferioară a axei implicării lor în viața politică, factorul etnic fiind, în această observație, puțin relevant.

Particularizând însă și ținând seama de acest factor, este evident faptul că studenții români, simpatizează într-o măsură mai mare cu un anumit partid (31,9%), spre deosebire de cei maghiari al căror procentaj este mai scăzut

(23,9%). Această diferențiere apare ca urmare a faptului că studenții maghiari, în lipsa unei alternative a UDMR-ului, nu își diluează identitatea politică și implicit pe cea social-culturală și etnică, simpatizând un alt partid. De altfel, și în ceea ce privește prezența la urne a studenților, atât la alegerile prezidențiale, cât și la cele parlamentare din 2000, renumita disciplină a electoratului maghiar s-a confirmat din nou, spre deosebire de cel român, mult mai slab reprezentat.

În legătură cu participarea la întâlniri în care se discută pe teme politice, viziunea mai democratică și mai puțin supusă “exclusivismului de partid” este oarecum mai ridicată la maghiari (10,3%), față de români (9,5%). Dacă pentru studenții români simpatia pentru un partid conduce la o focalizare exclusivă a interesului și atenției pe discursul acestuia, studenții maghiari sunt mai deschiși discuțiilor politice propuse de diverse orientări, speculând mult mai bine piața politică (bazându-se pe un raționament de tipul alegerii raționale, prin raportarea costului la beneficii) și întărindu-și totodată structurile motivaționale care le caracterizează “educația politică” pro-UDMR.

Dincolo de *palierele de inserție bifactoriale* (dispuse pe cele două componente, *participativă* și *de cultură politică*) și *biunivoce* în raport cu socializarea politică (funcționând atât pe post de *cauză*, cât și de *efect*) analizate anterior, demersul nostru cognitiv se va concentra, în cele ce urmează, asupra celorlalți agenți ai procesului de aculturație politică, priviți exclusiv contextual și nu printr-o optică istorică. În lipsa unor informații privitoare la devenirea social-politică a indivizilor studiați, ne vom limita la analiza factorilor care își pun amprenta asupra personalității politice a individului la momentul cercetat, și anume etapa studiilor universitare. În acest scop, am avut în vedere răspunsurile subiecților la întrebarea “**G1**. Care este sursa ta principală de informare în legătură cu viața socială și politică?”. Iată distribuția acestora, la nivelul întregului eșantion :

Grafic 2 : Principala sursa de informare in legătură cu viața politică și socială pentru studenții clujeni

Observăm o predominanță cvasi-absolută a mass-media (apreciată ca principală sursă de informare de către 79,3% dintre studenți), urmată de prieteni (8,8%), colegi de cameră (3,7%), rude (3,2%) și colegi de școală (2,3%). Exceptând mass-media, sursă de informare care oferă maximum de credibilitate datorită imaginii de oficialitate și profesionalism pe care o are în conștiința colectivă, de notat este faptul că celelalte surse de informare se profilează gradual în mentalul studențesc, în funcție de coordonatele trasate de distanța socială și implicit motivarea afectivă aferentă acestora.

La nivel etnic, diferențele între sursele de informare social-politică alese sunt reduse, însă nu complet lipsite de semnificație ($\varphi=0,143$). Distribuțiile indicate, de subiecți au luat următoarea formă:

Surse de informare	Subiecți români	Subiecți maghiari
1 Mass-media	82,1 %	73,1 %
2. Rude	3,5 %	2,6 %
3. Prieteni	7,3 %	12,2%
4. Colegi de canietă	2,8 %	5,8 %
5. Colegi de școală	2,1 %	2,9 %
6. Profesori	0,7 %	0,6 %
7. Alții	1,0 %	1,6 %

Tabel 3 : Surse de informare privind viața socială și politică. Prezentare comparativă între etnii

Diferențele - puțin semnificative - pot fi puse pe seama unor considerente ce țin de același efect de distanță socială dintr-o dublă perspectivă: a majoritarului și a minoritarului. Nevoia de regrupare, cel puțin la nivel simbolic, îl împinge pe studentul social mai aproape de semenii și, pe alocuri, îl îndepărtează de mijloacele de informare în masă, fie de limbă română, fie de limbă maghiară.

În plus, se remarcă, în cazul ambelor etnii, configurarea unui *indicator de ostilitate relativă* în cadrul relației student-profesor pe dimensiuni ce nu țin, în general, de specificul activității didactice, ci, în particular, de dimensiunea social-politică.

Cum se distribuie agenții socializării politice pe măsura deplasării pe axa temporală către punctul terminus al etapei universitare ? Pentru o mai clară receptare a mesajului, am încercat să sintetizăm rezultatele analizei în tabelul de mai jos :

<i>Surse de informare</i>	An I	An II	An III	An IV	An V	An VI	Master
1. Mass-media	75,9 %	81,0 %	78,5 %	81,2 %	80,8 %	90,9 %	100%
2. Rude	4,5 %	1,6 %	3,4 %	4,4 %	-	-	-
3. Prieteni	7,3 %	9,5 %	9,0 %	9,4 %	11,5 %	9,1 %	-
4. Colegi de cameră	5,6 %	3,6 %	3,0 %	2,2 %	3,8 %	-	-
5. Colegi de școală	2,8 %	2,4 %	2,1 %	2,2 %	1,9 %	-	-
6. Profesori	1,4 %	-	1,3 %	-	-	-	-
7. Alții	1,4 %	0,8 %	1,7 %	0,6 %	1,9 %	-	-

Tabel 4 : *Surse de informare socială și politică. Perspectivă comparativă după anul de studiu*

La o simplă privire, evident pare a fi în acest tabel traseul de maturizare - sau, altfel spus “înțărirea copilului” – pe care studentul îl parcurge, relativ sistematic, de la începutul vieții universitare și până la finele acesteia. Instrumentele indirecte de prelucrare a informației cu care este echipat studentul în preambulul drumului inițiat pe care îl are de parcurs de-a lungul vieții universitare sunt substituite treptat de capacitatea proprie de triere și filtraj a informației. Această performanță – dacă ne este permis s-o numim așa – este rezultatul unui îndelung proces de maturizare, adaptare și nucleare, atât a structurilor cognitive psihice, cât și personalității sociale a studentului. Dincolo de acestea, putem distinge și slaba amprentă a unui oarecare *balast*

generațional, concretizat în anumite pattern-uri specifice – diferențiate pe generații – de raportare comunicațională.

În concluzie, internalizarea normelor social-politice și fenomenul aculturației politice, în mediul universitar clujean, își imprimă dimensiunea realistă, la nivelul percepțiilor și reprezentărilor individuale și colective, sub incidența unui spațiu multi- și intercultural, dar și ca urmare a efectelor produse de procesualitatea unor interacțiuni dezorganizate cu câmpul politic și noțiunile aferente acestuia.

Bibliografie:

- Almond, Gabriel A. & Verba, Sidney (1996) *Cultura civică*. București : Editura Du Style.
- Almond, Gabriel A. – Powell, G. Bingham – Mundt, Robert J. (1993) *Comparative Politics*. New York : HarperCollins College Publishers.
- Baudouin, Jean (1999) *Întroducere în sociologia politică*. Timișoara : Editura Amarcord.
- Chagnollaud, Dominique (1999) *Science politique*. Paris : Editions Dalloz
- Chelcea, Septimiu (1994) *Personalitate și societate în tranziție*. București : Societatea Știință & Tehnică S. A.
- Dâncu, Vasile Sebastian (1999) “Socializarea politică și achiziția vocabularului politic”, în *Sociologie românească*, nr.3.
- Dogan, Mattei & Pellasy, Dominique (1993) *Cum să comparăm națiunile. Sociologie politică comparativă*. București: Editura Alternative.
- Hague, Rod – Harrop, Martin – Breslin, Shaun (1993) *Comparative Government and Politics*. London : MacMillan Press.
- Voicu, George (1998) *Pluripartidismul. O teorie a democrației*. București : Editura ALL.
- Wilson, Frank (1996) *Concepts and Issues in Comparative Politics*, New Jersey : Prentice Hall.